कक्षा नौ को नयाँ नेपाली र पुरानो नेपाली भाषा पाठयपुस्तक (२०७३) बीचको तुलनात्मक अध्ययन

दिलीप कुमार साह

परीक्षा क्रमाङ्क : १३००२२

त्रि.वि. दर्ता नं. ९-२-१३-३९८-२००२

त्रिभुवन विश्वविद्यालय शिक्षाशास्त्र सङ्काय नेपाली भाषा शिक्षा विभाग,

स्नातकोत्तर तह, द्वितीय वर्षको नपा.शि. (५९८) पाठयांशको

प्रयोजनका लागि प्रस्तुत

शोधपत्र

२०७३/२०१६

नेपाली भाषा शिक्षण समिति

शिक्षाशास्त्र विभाग

सू.स.मो.या.ब.क्याम्पस, सिरहा

प्रतिबद्धता पत्र

यस शोध प्रतिवेदनभित्रका सामग्रीहरु कहीँ कतबाट साभार गरिएको छैन् । यसका कुनै पनि अंश अन्य प्रयोजनका लागि उपयोग र प्रकाशनमा आएका छैनन् । तसर्थ यो शोध प्रतिवेदन नितान्त मौलिक भएको प्रतिबद्धता व्यक्त गर्दछु ।

मिति : २०७३/६/१०

....

दिलीप कुमार साह

नेपाली भाषा शिक्षण समिति

शिक्षाशास्त्र विभाग

सू.स.मो.या.ब.क्याम्पस, सिरहा

शोध निर्देशकको सिफारिस पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, शिक्षाशास्त्र सङ्काय, नेपाली भाषा शिक्षा विभाग अन्तर्गत स्नातकोत्तर तह (एम.एड.) दोस्रो वर्षको नेपा.शि. (५९८) पाठ्यांशको प्रयोजनका लागि प्रस्तुत कक्षा नौ को नयाँ नेपाली र पुरानो नेपाली भाषा पाठ्यपुस्तक (२०७३) बीचको तुलनात्मक अध्ययन शीर्षकको यो शोधपत्र दिलीप कुमार साहले मेरो निर्देशनमा परिश्रमपूर्वक तयार पार्नुभएको हो । आवश्यक सैद्धान्तिक एवम् वस्तुगत विश्लेषण गरिएको प्रस्तुत शोधपत्रबाट म पूर्ण रुपमा सन्तुष्ट भएकोले आवश्यक मूल्याङ्कनका लागि सिफारिस गर्दछु ।

मिति : २०७३/६/१६

2 Oct. 2016

....

शोध निर्देशक

उप.प्रा. रामदेव मंडल

नेपाली भाषा शिक्षण समिति

सू.स.मो.या.व.क्याम्पस

सिरहा

स्वीकृति पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय शिक्षाशास्त्र सङ्काय अन्तर्गत नेपाली भाषा शिक्षा विभाग स्नातकोत्तर तह (एम.एड.) दोस्रो वर्षको दिलीप कुमार साहले तयार पार्नु भएको नेपा. शि. (५९८) पाठ्यांशको प्रयोजनका लागि प्रस्तुत कक्षा नौ को नयाँ र पुरानो नेपाली भाषा पाठ्यपुस्तक (२०७३) बीचको तुलनात्मक अध्ययन शीर्षकको शोधपत्र नेपाली भाषा शिक्षा विषयमा स्नातकोत्तर उपाधिका निम्ति उपयुक्त ठहरिएकोले स्वीकृति प्रदान गरिएको छ ।

शोध मूल्याङ्कन समिति :

१.	उप.प्रा. भाग्यनारायण यादव	(विभागीय प्रमुख)	....
२.	स.प्रा.डा. नेत्र प्रसाद न्यौपाने	(वाह्‍य)	....
३.	उप.प्रा. रामदेव मंडल	(शोध निर्देशक)	....

मिति : २०७३/१२/१८

31 March, 2017

कृतज्ञाताज्ञापन

प्रस्तुत शीर्षकको शोधपत्र त्रि.वि. शिक्षाशास्त्र सङ्काय, नेपाली भाषा शिक्षा विभाग स्नातकोत्तर तह, दोस्रो वर्षको नेपाली शिक्षा ५९८ को आवश्यकता पूर्तिकालागि आदरणीय गुरु उप.प्रा. श्री रामदेव मंडलज्यूको कुशल निर्देशनमा मैले तयार परेको हुँ। आफ्नो विविध कार्य व्यस्तता हुँदाहुँदै पनि मलाई शोधकार्यगर्न अतुलनीय योगदान पुर्‍याउनु हुने शोध-निर्देशकज्यूप्रति म हार्दिक कृतज्ञताज्ञापन गर्दछु।

शोध प्रस्तावलाई विभागीय स्वीकृति प्रदान गरी सुवर्ण अवसर प्रदान गर्नु भएकोमा विभागीय प्रमुख परम आदरणीय गुरु श्री भाग्यनारायण यादवज्यूप्रति हार्दिक आभार व्यक्त गर्दछु। शोध-शीर्षकको छनौट एवम् सोको तयारीका लागि उपयुक्त शैली तथा उपयोगी सामग्रीहरुको अध्ययन गर्न सुमार्ग निर्देशन गरिदिनुहुन श्रद्धेय गुरुहरुप्रति हार्दिक आभार प्रकट गर्दछु।

मेरो शैक्षिक वृद्धिविकासका लागि उचित मार्ग निर्देशन एवम् विविध आर्थिक र व्यवहारिक समस्याहरु सँग सङ्घर्ष गर्दै आफ्नो अमूल्य श्रम र पसिना खर्चेर मेरो अध्ययनलाई उत्साह पूर्वक यहाँसम्म पुर्‍याउने हुने मेरा छोरा, छोरी र श्रीमति प्रति सद्भाव राख्न चाहन्छु। त्यसैगरी शोधकार्यको सिलसिलामा प्रत्यक्ष र अप्रत्यक्ष रुपमा सहयोग गर्ने प्रिय मित्रहरु प्रति सहृदय धन्यवाद व्यक्त गर्दछु।

त्यसै गरी यस शोधकार्यलाई छिटो, छरितोका साथ टङ्कन गरी सहयोग गर्ने कम्प्युटर सेन्टरका सुरज कामतीलाई पनि सहृयदेखि धन्यवाद दिन चाहन्छु।

अन्त्यमा प्रस्तुत शोधपत्र उचित मूल्यांकनको लागि त्रिभुवन विश्वविद्यालय अन्तर्गत सू.स.मो.या.ब.क्याम्पस नेपाली भाषा शिक्षा विभाग सिरहा समक्ष प्रस्तुत गर्दछु।

शोधार्थी :

दिलीप कुमार साह

त्रि.वि.वि. नेपाली शिक्षा विभाग

सू.स.मो.या.व.क्याम्पस, सिरहा

शोधसार

शोधशीर्षक : कक्षा नौ को नयाँ नेपाली २०७३ र पुरानो नेपाली २०६४ बीचमा तुलनात्मक अध्ययन

शोधार्थी : दिलीप कुमार साह

शोध निर्देशक : प्रा. रामदेव मंडल

विभाग/क्याम्पस : शिक्षाशास्त्र सङ्काय नेपाली भाषा शिक्षा विभाग, सू.स.मो.या.व.क्याम्पस, सिरहा

शैक्षिक वर्ष : २०६६/०६८

अध्याय : पाँच

पृष्ठ सङ्ख्या : ५५+२५

शोधकार्यको उद्देश्य : प्रस्तुतघ अध्ययनका उद्देश्यहरु निम्नअनुसार रहेका छन् :

कुनै पनि कार्य गर्नको पछाडि त्यसको उद्देश्य पनि सँगसँगै गासिएको हुन्छ । सोही अनुरुप यस शोधपत्रको लागि छनौट गरिएका शीर्षकको लागि निम्नलिखित उद्देश्यहरु रहेका छन् :-

क) कक्षा नौ को नयाँ नेपाली र पुरानो नेपाली पाठ्यपुस्तक पाठ्यक्रमको आधारमा तुलना गर्नु ।

ख) कक्षा नौ को नयाँ नेपाली र पुरानो नेपाली पाठ्यपुस्तकको श्रेणीबद्ध तरिकाको दृष्टिले तुलना गर्नु ।

ग) पाठ्यपुस्तकमा विधा, वितरण र प्रस्तुतीकरण दृष्टिले तुलना गर्नु ।

घ) नयाँ नेपाली कक्षा नौ र पुरानो नेपाली पाठ्यपुस्तकमा राखिएका पाठहरुमा अभ्यास, व्याकरणको तुलना गर्नु ।

ङ) दुबै पाठ्यपुस्तकको वाहृय पक्षको तुलना गर्नु ।

शोध विधि :

शोध क्रममा राखिएको उद्देश्यलाई परिपूर्ति गर्ने क्रममा यस विधिले निकै ठूलो महत्व बोकेको छ । अध्ययन विधि उपर्युक्त छ वटै किसिमले गर्न सकिएन भने उद्देश्यको

अर्थ रहन सक्दैन । उद्देश्यको आधारमा अध्ययन विधिलाई स्पष्ट पार्नु पर्दछ । पुस्तकालय विधि अन्तर्गत पाठ्यक्रमका आधारमा तयार पारिएको कक्षा नौ को नयाँ नेपाली र पुरानो नेपाली पाठ्यपुस्तकको सङ्कलन गरी तिनको अध्ययन तालिकीकरण गरी विषयको वर्गीकरण गरिएको छ । प्रस्तुत अध्ययनमा नयाँ तुलनात्मक, विश्लेषणात्मक विधिद्वारा सम्पन्न गरिएको छ । कक्षा नौ को नयाँ नेपाली र पुरानो नेपालीको पाठ्यक्रमलाई तुलना गर्न संवाद, पूर्वकार्य, कार्यपत्र अध्ययन, प्रतिवेदन, विषय विशेषज्ञ तथा शोध निर्देशक विद्वान गुरुहरुद्वारा प्राप्त निर्देशनलाई आधारमानी प्राप्त सामग्रीलाई विश्लेषण गर्दा वर्णनात्मक विधिको पनि उपयोग गरिएको छ ।

शोध निष्कर्ष :

यस अध्ययनवाट यस निष्कर्षलाई वुँदागत रुपमा निम्नानुसार प्रस्तुत गरिएको छ ।

क) कक्षा नौ को नेपाली (२०७३) र पुरानो नेपाली (२०६४) को नेपाली भाषा पाठ्यक्रमको आधारमा पाठ्यक्रम विकास केन्द्र सानोठिमी भक्तपुरद्वारा निकालिएको नेपाली किताव कक्षा नौ को निर्माण गरी अनिवार्य पाठ्यपुस्तकको रुपमा लागू गरिएको छ ।

ख) उपर्युक्त दुईवटा पाठ्य सामग्रीको विश्लेषण पुस्तकालीय विधिद्वारा गरिएको छ ।

ग) यस अध्ययनमा दुबै पाठ्यपुस्तकको कुनै एक पक्षको मात्र अध्ययन विश्लेषण तथा तुलना नगरी सवै पक्षको अध्ययन विश्लेषण गरिएको छ ।

घ) पाठ्यपुस्तकका आन्तरिक र वाह्‍य पक्षको पनि तुलना गरिएको छ ।

ङ) तुलना गर्दा छनौट र स्तरणलाई पनि आधार बनाइएको छ ।

परिशिष्ट 'क'

कक्षा नौ को नयाँ पाठ्यक्रम २०७१ र पाठ्यपुस्तकले निदिष्ट गरेका विद्याको क्षेत्र र क्रम

पाठ्यक्रम				पाठ्यपुस्तक			
क्र. सं.	विद्या	क्षेत्र	विद्या सङख्या	क्र. सं.	विद्या	क्षेत्र	विद्या सङ्ख्या
I	कथा	लोक कथा, ऐतिहासिक कथा, वाल मनोवैज्ञानिक	३	I	कथा	लोककथा, ऐतिहासिक कथा, वाल मनोवैज्ञानिक कथा, सामाजिक कथा	४
II	कविता	नीति प्रधान/संस्कृति प्रधान	३	II	कविता	नीतिप्रधान : संस्कृति प्रधान, समाज प्रधान	३
III	जिवनी	राष्ट्रिय/अन्तराष्ट्रिय	२	III	जिवनी	राष्ट्रिय/अन्तराष्ट्रिय	२
IV	निवन्ध	सामाजिक/प्राविधिक/व्यवसायिक	२	IV	निवन्ध	सामाजिक/प्राविधिक/व्यवसायिक	२
V	रुपक	वक्तृता संवाद	२	V	चिठी	घरायसी/कार्यालययीय	२
VI	दै. चिठी	घरायसी, निवेदन, कार्यालययीय	२	VI	रुपक	वक्तृता, संवाद	२
VII	दैनिकी	दैनन्दिनका घटनाको दैनिकी	१	VII	दैनिकी	दैनिकी	१

परिशिष्ट 'ख'

कक्षा नौ को पाठ्यक्रम र पाठ्यपुस्तकले निदिष्ट गरेका विद्याको क्षेत्र र क्रम

पाठ्यक्रम				पाठ्यपुस्तक			
क्र. सं.	विद्या	क्षेत्र	विद्या सङ्ख्या	क्र. सं.	विद्या	क्षेत्र	विद्या सङ्ख्या
I	कथा	लोक कथा, ऐतिहासिक कथा, वाल मनोवैज्ञानिक कथा	३	I	कविता	प्राकृति प्रधान, सामाज प्रधान, नीतिपरक	३
II	कविता	नीति प्रधान,संस्कृति प्रधान, प्रकृति प्रधान, समाज प्रधान	३	II	कथा	लोक कथा, बाल मनोवैज्ञानिक कथा, ऐतिहासिक कथा	४
III	जिवनी	राष्ट्रिय र अन्तराष्ट्रिय क) ऐतिहासिक ख) प्रेरक व्यक्तित्व ग) बिचारक घ) अविष्कारक	४	III	निवन्ध	वस्तुपरक आत्मपरक प्राविधिक व्यवसायिक	२
IV	निवन्ध	वस्तुपरक र आत्मपरक क) सामाजिक ख) प्राविधिक व्यवसायिक	२	IV	चिठी	घरायसी निवदेन	२
V	रुपक	वक्तृता संवाद	२	V	जीवनी	राष्ट्रिय, अन्तराष्ट्रिय प्रेरक व्यक्तित्व ऐतिहासिक बिचारक, अविष्कारक	४
VI	चिठी	क) घरायसी ख) निवेदन, कर्यालयीय ग) निमन्त्रण, शुभकामना	२	VI	रुपक	संवाद , वक्तृता	२
VII	दैनिकी	दैनिकी	१	VII	दैनिकी	दैनिकी	१

परिशिष्ट 'ग'

विधा, क्षेत्र, क्रम र पाठहरु

क्र.सं	विद्या	कक्षा नौ को नयाँ पाठ्यपुस्तक २०७१	कक्षा नौ को पुरानो पाठ्यपुस्तक २०६४		
I	कथा	लोक कथा-१ ऐतिहासिक कथा-१ वाल मनोवैज्ञानिक कथा-१ सामाजिक कथा-१	लोक कथा-१ ऐतिहासिक कथा-१ वाल मनोवैज्ञानिक कथा-१	१. भुतकालको पहिचान र प्रयोग तथा भुतकालका पक्षहरुको पहिचान र प्रयोग २. नाम र विशेषण शब्दको पहिचान र प्रयोग ३. पदसङ्गति (लिंग, वचन, पुरुष र आदर) को प्रयोग	क) नाम ख) सर्वनाम ग) विशेषण घ) क्रियापद ङ) अव्यय (क्रियायोगी, नामयोगी, संयोजक, निपात, विस्मयादिवोधक)
II	कविता	नीति प्रधान/संस्कृति प्रधान-१ प्रकृति प्रधान-१ समाज प्रधान-१	नीति प्रधान, संस्कृति प्रधान-२ प्रकृति प्रधान, समाज प्रधान-२	४. सर्वनाम, नामयोगी, संयोजक, निपातको प्रयोग ५. क्रियापद, क्रियायोगी, विस्मयादिवोधक वाक्य, संश्लेषण र विश्लेषण	२. पदसङ्गति (लिंग, वचन, पुरुष र आदर) वाच्य (कर्तृवाच्य, कर्मवाच्य, भाववाच्य)
III	जिवनी	राष्ट्रिय-१ अन्तराष्ट्रिय-१	राष्ट्रिय र अन्तराष्ट्रिय क) ऐतिहासिक-१	६. क्रियापद, क्रियायोगी, विस्मयादिवोधक वाक्य, संश्लेषण र	३. काल क) वर्तमानकाल

			ख) प्रेरक व्यक्तित्व-१ ग) बिचारक-१ घ) अविष्कारक-१	विश्लेषण ७. वर्तमानकाल र वर्तमान कालको पक्षको पहिचान, विश्लेषण र क्रियापद ८. लिंग, वचन, पुरुष, आदर, करण, अकरण, काल, पक्षका आधारमा वाक्य परिवर्तन, उपसर्गद्धारा शब्द निर्माण	ख) भूतकाल ग) भविष्यत्काल
IV	निवन्ध	सामाजिक-१ प्राविधिक/व्यवसायिक-१	वस्तुपरक र आत्मपरक सामाजिक-१ प्राविधिक व्यवसायिक-१	९. कारक (कर्ता, कर्म, करण, सम्प्रदान, अप्रादान तथा अधिकरण र विभक्ति) १०. विभक्तिको प्रयोग, द्वित्व शब्दहरु तथा समान्य धातु र नाम धातु तथा वर्णविन्यास	४. पक्ष क) अपूर्ण ख) पूर्ण ग) अज्ञात घ) अभ्यस्त
V	रुपक	वक्तृता-१ संवाद-१	वक्तृता-१ संवाद-१	११. कृदन्त र तद्धितान्त शब्दहरु तथा अपूर्ण पक्ष १२. समस्त शब्दहरु, पूर्णपक्ष तथा धातु रुपावली	५. भाव (अर्थ) क) आज्ञार्थ ख) इच्छार्थ ग) सम्भावयार्थ घ) सङ्केतार्थ

VI	चिठी	घरायसी-१ निवेदन, कर्यालयीय-१	घरायसी-१ निवेदन, कर्यालयीय-१ निमन्त्रण, शुभकामना-१	१३. लेख्य चिह्न, धातु रुपावली तथा भूतकालका अभ्यस्त र अज्ञातपक्षहरु १४. वर्णविन्यास तथा वाक्यका प्रकार (सरल, संयुक्त र मिश्र)	६. कारक र विभक्ति क) कारक (कर्ता, कर्म, करण, सम्प्रदान, अप्रदान, अधिकरण) ख) विभक्तिको प्रयोग ग) विभक्ति नियम (सरल र तिर्थक)
VII	दैनिकी	दैनन्दिनका घटनाको दैनिकी-१	दैनिकी	१५. वर्णविन्यास र विभक्ति नियम (सरल, तिर्युक) तथा भाव (आज्ञार्थ, इच्छार्थ, सम्भावनार्थ र सङ्केतार्थ)	७. वाक्य र वाक्यका प्रकार (सरल, संयुक्त र मिश्र)
VIII	भाषातत्व, व्याकरण		शब्दवर्गको पहिचान र प्रयोग १) पदसङ्गति	१६. वाच्य (कर्तवाच्य, कर्मवाच्य र भाववाच्य) वर्ण विन्यास	

परिशिष्ट 'घ'

विधाको क्षेत्र, क्रम र पाठ्सङ्ख्या

कक्षा नौ को नयाँ नेपाली				कक्षा नौ को पुरानो नेपाली			
क्र. सं.	विद्या	क्षेत्र	विद्या सङख्या	क्र. सं.	विद्या	क्षेत्र	विद्या सङ्ख्या
I	कथा	लोक कथा, ऐतिहासिक कथा, वाल मनोवैज्ञानिक कथा, सामाजिक कथा	४	I	कविता	संस्कृति प्रधान, प्रकृति प्रधान, समाज प्रधान	३
II	कविता	नीति प्रधान : संस्कृति प्रधान, प्रकृति प्रधान, समाज प्रधान	३	II	कथा	लोक कथा, ऐतिहासिक कथा, वाल मनोवैज्ञानिक	३
III	जिवनी	राष्ट्रिय, अन्तराष्ट्रिय	२	III	जिवनी	राष्ट्रिय र अन्तराष्ट्रिय ऐतिहासिक प्रेरक व्यक्तित्व बिचारक अविष्कारक	४
IV	निवन्ध	सामाजिक र प्राविधिक/ व्यावसायिक	२	IV	रुपक	संवाद, वक्तृता	२
V	चिठी	घरायसी र कार्यालयीय	२	V	निवन्ध/ प्रवन्ध	सामाजिक/प्राविधिक/ व्यावसायिक	२
VI	रुपक	वक्तृता र संवाद	२	VI	चिठी	घरायसी कार्यलयीय	२
VII	दैनिकी	दैनिकी	१	VII	दैनिकी	दैनिकी	१
		जम्मा	**१६**			**जम्मा**	**१७**

परिशिष्ट 'ङ'

कक्षा नौ को विधा र प्रस्तुति (नयाँ पाठ्यपुस्तक)

क्र. सं.	विद्या	विद्यागत पाठहरु	क्षेत्र	सङ्ख्या
I	कथा	अनारको वोट, निद्रा, डा. अंकल, वन्धनवाट मुक्ति	लोक कथा, ऐतिहासिक कथा, वाल मनोवैज्ञानिक कथा, सामाजिक कथा	४
II	कविता	यात्रा सुरु गरौं, वसन्त कोकिल सय रङ्ग इन्द्रेणी	नीति प्रधान : संस्कृति प्रधान, प्रकृति प्रधान, समाज प्रधान	३
III	जिवनी	रामशरण दर्नाल र आङ सान सुकी	राष्ट्रिय, अन्तराष्ट्रिय	२
IV	निवन्ध	म को हुँ र जैविक खेती	सामाजिक र प्राविधिक/ व्यावसायिक	२
V	चिठी	बहिनीलाई चिठी र छात्रावास	घरायसी र कार्यालयीय	२
VI	रुपक	मानव वेचविखन, विरुद हाम्रो दायित्व, महिलान हिंसा	वक्तृता र संवाद	२
VII	दैनिकी	मङ्गलका तिन दिन	दैनिकी	१
VIII	भाषातत्व	काल, पक्ष, शब्दवर्ग, पदसङगति, वाक्यकारक र विभक्ति, शब्द निर्माण प्रक्रिया, वाच्य र वर्ण विन्यास		
IX	शब्द भण्डार			

परिशिष्ट 'च'

कक्षा नौ को नेपाली पाठ्यपुस्तकको नमूना अभ्यासका प्रकार

क.सं.	नमुना अभ्यासका प्रकारहरु	जम्मा प्रशन
I	पाठगत अभ्यास अन्तर्गत सुनाइको लागि ५२,	५२ वटा अभ्यास
II	वोलाइको लागि	६९ वटा अभ्यास
III	पढाइको लागि	६३ वटा अभ्यास
IV	लेखाइको लागि	१२२ वटा अभ्यास
V	व्याकरणगत अभ्यासहरु	१२८ वटा अभ्यास
VI	सिर्जनात्मक अभ्यासहरु	२० वटा अभ्यास
VII	परियोजनामूलक अभ्यासहरु	८ वटा अभ्यास

परिशिष्ट 'छ'

विधागत पाठहरु क्षेत्र र संख्या

क्र. सं.	विधा	विधागत पाठहरु	क्षेत्र	सङ्ख्या
I	कविता	१. सत्य सन्देश २. भिखारी ३. वसन्त	नीति प्रधान प्रकृति र समाज प्रकृति समान	३
II	कथा	१. शिशिर वसन्तको कथा २. भविष्य निर्माण ३. सड्ग वहादुर कथा	लोक कथा वाल मनोवैज्ञानिक ऐतिहासिक	३
III	जीवनी	१. साहित्यकार परिजात २. भीमसेन थापा ३. स्वामी विवेकानन्द ४. चार्ल्स जर्विन	राष्ट्रिय र अन्तराष्ट्रिय बिचार, ऐतिहासिक, प्रेरक, व्यक्तित्व, व्यावसायिक	४
IV	निवन्ध	१. हाम्रो देश हाम्रो अतिथि २. मौरीपालन	वस्तुपरक र आत्मपरक सामाजिक, व्यवसायिक	२
V	चिठी	१. भान्जालाई चिठी २. वन विनाश रोकौं	घरायसी निवेदन/कार्यालयीय, निमन्त्रण, शुभकामना	२
VI	रुपक	१. मानिस सवै एकै हौं २. अपाङ्गहरु प्रति हाम्रो दायित्व	संवाद वक्तृता	२
VII	दैनिकी	उपत्यकामा चार दिन	दैनिकी	१
			जम्मा	**१७**

परिशिष्ट 'ज'

कक्षा नौ को नेपाली पाठ्यपुस्तकको नमूना अभ्यास

क्र.सं.	नमुना अभ्यासका प्रकारहरु	जम्मा प्रश्न
I	शब्द अर्थ	१३ अभ्यासहरु
II	मौखिक प्रश्नहरु	१४ अभ्यासहरु
III	छोटो उत्तर सङ्क्षिप्त	११ अभ्यासहरु
IV	अति सङ्क्षिप्त	८ अभ्यासहरु
V	विवेचनात्मक	११ अभ्यासहरु
VI	व्याख्या	२ अभ्यासहरु
VII	सप्रसङ्ग व्याख्या	१२ अभ्यासहरु
VIII	दैनिकी लेखन	१ अभ्यास
IX	चिठी लेखन	२ अभ्यासहरु
X	सिर्जनात्मक अभ्यासहरु	१४ अभ्यासहरु
XI	वाक्यमा प्रयोग	१४ अभ्यासहरु
XII	पाठको सार	२ अभ्यासहरु
XIII	सस्वर वाचन	३ अभ्यासहरु
XIV	उच्चारण अभ्यास	११ अभ्यासहरु
XV	स्वतन्त्ररचना र पाठसँग सम्वन्धित	८ अभ्यासहरु
XVI	शुद्ध लेखन अभ्यास	१४ अभ्यासहरु
XVII	जोडा मिलाउने	४ अभ्यासहरु
XVIII	वुँदा टिपोट अभ्यास	५ अभ्यासहरु
XIX	वोध प्रश्न	४ अभ्यासहरु
XX	श्रृतिलेखन अभ्यास	४ अभ्यासहरु
XXI	सङ्क्षेपीकरण	४ अभ्यासहरु
XXII	भाषातत्व (व्याकरण अभ्यास)	१७ अभ्यासहरु
XXIII	खाली ठाउँ भर्ने पाठ अनुसार	१० अभ्यासहरु
XXIV	शब्द भण्डार	१० अभ्यासहरु
XXV	पर्यायवाची शब्द	१ अभ्यास
XXVI	अनेकार्थी शब्द	१ अभ्यास
XXVII	विपरितार्थक शब्द	१ अभ्यास

XXVIII	श्रुति समभिन्नार्थक शब्द	१ अभ्यास
XXIX	धुतार्थी शब्द	१ अभ्यास
XXX	संक्षिप्त शब्द	१ अभ्यास
XXXI	समूहवाचक शब्द	१ अभ्यास
XXXII	उखान टुक्का शब्द	१ अभ्यास
XXXIII	सिङ्गो शब्द	१ अभ्यास
XXXIV	विशेष ज्ञानका लागि थप सामग्री	१ अभ्यास

परिशिष्ट 'झ'

प्रयोगात्मक कार्य

क.सं	क्षेत्र (सुनाइ र बोलाइ)	अङ्क भार	स्पष्टीकरण
I	सुनाइ र बोलाइ	२५	यस अन्तर्गत सुनाइ र बोलाइ मापनमा आधारित प्रश्नहरूसोधी विद्यार्थीको सुनाइ र बोलाइ सिपको परीक्षण गर्नुपर्ने छ ।

प्रयोगात्मक कार्यका लागि विशिष्टीकरण तालिका

क.सं	क्षेत्र (सुनाइ र बोलाइ)	परीक्षण गर्ने पक्ष	अङ्क भार	स्पष्टीकरण
I	सुनाइ	श्रुतिवोध (भाव, वोध, अर्थवोध, सन्दर्भवोध, अनुमान तर्फ लगायत)	१०	रेडियो, क्यासेट, मोवाइल वा अन्य विद्युतीय सामग्रीवाट साचार, संवाद, साहित्यिक अभिव्यक्ति वा अन्य सन्देशमूलक गद्यांश सुनाएर ज्ञान, वोध, सिप, प्रयोग र विश्लेषण तह सँग सम्वन्धित प्रश्नहरू सोधी भन्न वा लेख्न लगाउने वा १५० देखि २०० शब्द सम्मको कुनै गद्यांश वा पद्यांश (अदृष्टाशं) सुनाएर उल्लेखित पाँच ओटै तहसँग सम्वन्धित प्रश्नहरू सोध्ने । (पाँच ओटै तहको प्रतिनिधित्व हुने गरी १/१ ओटा गरी पाँच प्रश्न सोध्न सकिने ।
II	बोलाइ	मौखिक वर्णन कथा कथन	१०	क) कुनै विषय, वस्तु, चित्र, परिवेश दिएर मौखिक वर्णन गर्न लगाउने वा जाने सुनेको कुनै कथा वा कसैको जीवनी भन्न लगाउने

		सस्वर वाचन	५	(यसरी वर्णन गर्दा वा कथा भन्दा वक्ताले वोलेको कुरामा स्पष्टता प्रभावकारीता शैली, भाषिक, स्तर, शुद्धोच्चारण गति, यतिलय र हाउभाउ जस्ता पक्षमा ध्यान दिने) ख) कुनै पत्रपत्रिकावाट १०० शब्दसम्मको गद्यांश वा पद्याशं दिएर गति, यति, लय मिलाएर भावानुकूल सस्वर वाचन गर्न लगाउने । (यसरी वाचन गर्दा स्पष्टता, भाषिक, शुद्धता, प्रभावकारिता, गति, यति, लय र हाउभाउमा विशेष ख्याल गर्ने)
		जम्मा	**२५**	

व्यक्तिवृत्त

नाम : दिलीप कुमार साह

वावुको नाम : सहदेव साह

जन्मस्थान : जि.ध.गा.वि.स. सिग्याही मडान-६

जन्ममिति : २०२४/०३/०५

स्थायी ठेगाना : जि.ध.गा.वि.स. सिग्याही मडान-६ हाल न.पा. सिरहा-७

भाषा : मैथिली

धर्म : हिन्दु

शैक्षिक योग्यता :

क्र.सं.	तह	विद्यालय वा क्याम्पस	उत्तीर्ण साल	श्रेणी
१.	एस.एल.सी.	श्री विलट वौकु माध्यमिक विद्यालय मडान, धनुषा	वि.सं. २०४१	तेश्रो
२.	आई.ए.	रवि रामसेवक महाविद्यालय वासोपट्टी मधुवनी विहार, भारत	इ.सं. १९९३	दोस्रो
३.	वि.एड.	श्री सू.स.मो.या.व.क्याम्पस, सिरहा	वि.सं. २०६४	उत्तीर्ण
४.	एम.एड.	श्री सू.स.मो.या.व.क्याम्पस, सिरहा	वि.सं. २०७३	उत्तीर्ण

सन्दर्भसूची

भट्टराई, राधा, महेन्द्रमाला (२०३०), *'कक्षा १० तुलनात्मक अध्ययन',* (अप्रकाशित एम.एड. शोधपत्र), त्रि.वि.वि. क्याम्पस, कीर्तिपुर ।

अधिकारी, हेमाङ्गराज (२०३४), 'माध्यमिक तहको नेपाली भाषा शिक्षण र पाठ्यपुस्तकको त्रि.वि नेपाली विषय शिक्षकहरुको प्रथम अधिवेशनमा प्रस्तुत कार्यपत्र', *काठमाण्डौ ।*

खनाल, कमलराज (२०५९), *'मेरो नेपाली कविता र सजिलो नेपाली माला चारको तुलनात्मक अध्ययन',* अप्रकाशित शोधपत्र त्रि.वि., काठमाण्डौ ।

घिमिरे, प्रकाशन (२०६०), *'हाम्रो नेपाली किताब (कक्षा ८) र सजिलो नेपाली मालाको तुलनात्मक अध्ययन',* (अप्रकाशित एम.एड. शोधपत्र), त्रि.वि. महेन्द्ररत्न क्याम्पस, ताहचल ।

शर्मा, केदारप्रसाद, माधवप्रसाद पौडेल (२०६०), 'नेपाली भाषा र साहित्य शिक्षण', काठमाण्डौ, न्यू हिरा वुक्स इन्टरप्राइजेज ।

ज्ञवाली, कमला (२०६२), *'कक्षा ३ को मेरो नेपाली किताव नयाँ नेपाली शृङ्खला र सजिलो नेपाली मालाको तुलनात्मक अध्ययन',* (अप्रकाशित एम.एड. शोधपत्र) त्रि.वि. कीर्तिपुर ।

'कक्षा नौ को अनिवार्य नेपाली पाठ्यपुस्तक २०६४', भक्तपुर जनकशिक्षा सामग्री केन्द्र, सानोठिमी ।

'माध्यमिक शिक्षा पाठ्यक्रम २०६४', भक्तपुर, जनकशिक्षा सामग्री केन्द्र, सानोठिमी ।

फुयाँल, सुरेशप्रसाद (२०६६), *'कक्षा नौ को नेपाली पुस्तक (२०५५ र २०६५) को तुलनात्मक अध्ययन',* (अप्रकाशित एम.एड. शोधपत्र), त्रि.वि.वि. क्याम्पस, कीर्तिपुर ।

भट्टराई, रामप्रसाद (२०६८), 'भाषिक अनुसन्धान विधि (तेश्रो संस्करण)', काठमाण्डौ, शुभकामना प्रकाशन ।

भण्डारी, पारसमणि, रामनाथ ओझा र डोलराज अर्याल (२०६८), 'भाषिक अनुसन्धान विधि', काठमाण्डौ, पिनाकल पब्लिकेशन प्रा.लि. ।

पाठ्यक्रम गतिविधि, चौमासिक बुलेटिन (२०६२,२०६३,२०६४) 'पाठ्यक्रम विकास केन्द्र (२०७१) कक्षा नौ को नयाँ नेपाली पाठ्यपुस्तक २०७१', भक्तपुर, जनकशिक्षा सामग्री केन्द्र सानोठिमी ।

'माध्यमिक शिक्षा पाठ्यक्रम २०७१', भक्तपुर, जनकशिक्षा सामग्री केन्द्र, सानोठिमी

सङ्क्षेपीकृत शब्द

सङ्क्षेप	पूर्णशब्द
अ.	अभ्यास
इ.सं.	इश्वी संवत
क्र.सं.	क्रम संख्या
डा.	डाक्टर
त्रि.वि.वि.	त्रिभुवन विश्व विद्यालय
नि.मा.वि.	निम्न माध्यमिक विद्यालय
नि.शि.पा.	निम्न माध्यमिक शिक्षा पाठ्यक्रम
ने.वृ.श.	नेपाली वृहत् शब्दकोश
ने.रा.प्र.प्र.	नेपाल राजकीय प्रज्ञा प्रतिष्ठान
पा.वि.के.	पाठ्यक्रम विकास केन्द्र
पि.एच.डी.	डाक्टर अफ फिलोसफी
पृ.नं.	पृष्ठ नम्वर
प्रा.	प्राध्यापक
मा.वि.	माध्यमिक विद्यालय
मा.शि.प.	माध्यमिक शिक्षा परिषद्
वि.सं.	विक्रम सम्वत्

विषय सूची

		पृष्ठ सङ्ख्या
अध्याय-एक : शोध परिचय		**१-४**
१.१.	पृष्ठभूमि	१
१.२.	समस्या कथन	२
१.३.	अध्ययनको उद्देश्य	२
१.४	अध्ययनको सीमाङ्कन	३
१.५.	अध्ययन अनुसन्धानको सान्दर्भिकता	३
१.६.	अध्ययनको औचित्य	३
१.७.	अध्ययनको रूपरेखा :	४
अध्याय - दुई : पूर्व कार्यको समीक्षा तथा सैद्धान्तिक अवधारणा		**५-२७**
२.१.	भाषा पाठ्यपुस्तको परिचय	७
२.२.	उद्देश्य र पाठहरु	१०
२.३.	माध्यमिक शिक्षा पाठ्यक्रम पुरानो नेपाली २०६४ र कक्षा नौ को नयाँ नेपाली पाठ्यक्रम २०७१ को अध्ययन	१५
२.४.	भाषा पाठ्यपुस्तक अध्ययनको आधारमा	१९
	२.४.१ आन्तरिक वा शैक्षिक पक्ष	२०
	२.४.२ वाह्य आकार वा भौतिक पक्ष	२४
	२.४.३. सारंश	२७
अध्याय-तीन : अध्ययन विधि र प्रक्रिया		**२८-३०**
३.१.	अध्ययनको ढाँचा	२८
३.२.	अध्ययनको क्षेत्र	२८
३.३.	तथ्याङ्क/सूचना सङ्कलन पद्धति	२९
	३.३.१.द्वितीय सामग्री	२९
३.४.	तथ्याङ्क विश्लेषण	३०

अध्याय-चार : व्याख्या तथा विश्लेषण **३१-४६**

४.१ कक्षा नौ को अनिवार्य नेपाली २०७१ पाठ्यक्रम अनुसार ३१

४.२. कक्षा नौ को अनिवार्य नेपाली : ३७

४.३. भाषा पाठ्यपुस्तकको वाह्य वा भौतिक आधारमा अध्ययन विश्लेषण ४२

४.३.१. माध्यमिक शिक्षा पाठ्यक्रम २०६४।०६५ को कक्षा नौ को पुरानो नेपाली पाठ्यपुस्तक ४२

४.३.२. कक्षा नौ को नेपाली (२०६४) ४५

४.४. सारांश ४५

अध्याय-पाँच : सारांश, निष्कर्ष र सुझाव **४७-५४**

५.१. सारांश ४७

५.२. निष्कर्ष ४८

५.३. सुझाव ५१

५.४. उपयोगिता ५३

५.४.१. नीतिगत तहमा ५३

५.४.२. व्यवहारिक तहमा ५३

५.४.३. भावी अनुसन्धानका क्षेत्र ५४

सन्दर्भसूची

परिशिष्ट

व्यक्तिवृत्त